

воспитания и обучения. – Вып. 18. – СПб., 1899 / Н. Маккавейский. – Рец. на кн. // Труды Киевской духовной академии. – 1900. – №5. – С. 160-171.

REFERENCES

- God, 2012* – God B.V. Pytannya simeinogo vykhovannia u pedagogichnii spadshchyni vykladachiv Kyivskoi dukhovnoi akademii (druga polovyna XIX st.) Pedagogika ta psykholohiia [Zbirnyk naukovykh prats] / za zagalnoi redaktsiieiu akademika I. F. Prokopenka, chl.kor. I. V. Lozovoi. – Kharkiv : Tsyfrova drukarnia №1. – 2012. – Vyp. 42. – S. 132-138.
- Makkaveyskiy, 1903* – Makkaveyskiy N. K. Drevneevreyskaya shkola / N. Makkaveyskiy // Trudyi Kievskoy duhovnoy akademii. – 1903. – №9. – S. 3-48.
- Makkaveyskiy, 1899* – Makkaveyskiy N. K. Istoriya detskoy dushi [Tekst] / N. Makkaveyskiy // Trudyi Kievskoy duhovnoy akademii. – 1899. – №4 - S.648-654.
- Makkaveyskiy, 1897* – Makkaveyskiy N. K. Pedagogika drevnih otsov i uchiteley Tserkvi: neskolko myisley o vospitanii iz drevneotcheskih tvoreniy [Tekst] / N. Makkaveyskiy – K. : 1897 – 81s.
- Makkaveyskiy, 1904* – Makkaveyskiy N. K. Pedagogicheskie mechtvi Ekaterinyi Velikoy i Betskogo / N. Makkaveyskiy // Trudy Kievskoy duhovnoy akademii. – 1904. – №5. – S.124-172.
- Makkaveyskiy, 1904* – Makkaveyskiy N. K. Pedagogicheskie mechtvi Ekaterinyi Velikoy i Betskogo / N. Makkaveyskiy // Trudy Kievskoy duhovnoy akademii. - 1904. – №5. – S.124-172.
- Makkaveyskiy, 1904* – Makkaveyskiy N. K. Programma chteniy po Pedagogike na 1904-1905 uch. g. [Rukopis] // Programmy prepodavaniya na 1904-1905 uch. g. – Tsentralniy derzhavniy Istorichniy arhiv Ukrayini, m. Kiyiv. – F. 711. – Op. 3. – Spr.2870. – 116 ark.
- Makkaveyskiy, 1899* – Makkaveyskiy N. K. «Protoierey A. I. Malyarevskiy. Religioznoe vospitanie v seme. Entsiklopediya semeynogo vospitaniya i obucheniya». Vyp. 18. SPb., 1899 / N. Makkaveyskiy - Rets. na kn. // Trudyi Kievskoy duhovnoy akademii. - 1900. – №5. – S. 160-171.

Надійшла до друку 10.02.2015 року

УДК 37.015.31:74-053.4

Анастасія Чуп

**МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ
ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАСОБАМИ ДЕКОРАТИВНОГО РОЗПИСУ**

Статтю присвячено процедурі проведення констатувального експерименту, спрямованого на виявлення рівнів сформованості естетичної культури дітей старшого дошкільного віку засобами декоративного розпису.

Представлено критерії та показники для виявлення рівнів сформованості естетичної культури дітей старшого дошкільного віку засобами декоративного розпису: візуально-емоційний (сприйняття відображення побуту, культури людей, тварин в елементах декоративного розпису; емоційна готовність до сприймання творів з елементами декоративного розпису та ін.); інформаційно-пізнавальний (пізнавальна активність дитини у процесі «спілкування» з творами декоративно-прикладного мистецтва; наявність знань про культуру, естетичну культуру та декоративно-прикладне мистецтво як частину культури та ін.); оцінювально-естетичний (психологічна готовність дітей до естетичної оцінки творів декоративно-прикладного мистецтва як засобів естетичної культури); художньо-творчий (готовність та бажання дітей до творчого вияву набутих знань, умінь і здібностей; здатність до самостійної образотворчої діяльності; уміння користуватися виразально-зображувальними засобами).

Презентовано серію діагностувальних завдань на виявлення рівнів сформованості естетичної культури дітей старшого дошкільного віку засобами декоративного розпису. Описано труднощі, що виникають у дітей під час формування естетичної культури, та розкрито причини їх виявлення: 1) відсутність цілісної методики формування в дітей старшого

дошкільного віку естетичної культури засобами декоративного розпису; 2) недооцінювання педагогами ролі й дієвості декоративного розпису як важливого засобу формування естетичної культури.

Ключові слова: естетичне виховання, естетична культура, декоративне малювання, декоративна діяльність, методика діагностування, критерії та показники, рівні сформованості у дітей дошкільного віку естетичної культури засобами декоративного розпису.

Стаття посвячена процедурі проведення констатуючого експеримента, направленного на виявлення рівней сформованности естетической культури детей старшего дошкільного возраста средствами декоративной росписи.

Представлены критерии и показатели для выявления уровней сформованности естетической культуры детей старшего дошкільного возраста средствами декоративной росписи: визуально-емоциональный (восприятие отображения быта, культуры людей, животных в элементах декоративной росписи, проявление интереса к произведениям декоративно-прикладного искусства; эмоциональная готовность к восприятию произведений с элементами декоративной росписи и др.); информационно-познавательный (познавательная активность ребенка в процессе «общения» с произведениями декоративно-прикладного искусства, наличие знаний о культуре, эстетической культуре и декоративно-прикладном искусстве как части культуры, наличие знаний о декоративной росписи и её особенностях, понимание и использование терминов); оценочно-эстетический (психологическая готовность детей к эстетической оценке произведений декоративно-прикладного искусства как средства эстетической культуры, умение высказаться по произведениях декоративно-прикладного искусства); художественно-творческий (готовность и желание детей к творческому проявлению приобретенных знаний, умений и способностей в процессе собственной художественно-творческой деятельности, способность к самостоятельной изобразительной деятельности, умение пользоваться выразительно-изобразительными средствами).

Представлена серия диагностирующих задач на выявление уровней сформованности эстетической культуры детей старшего дошкільного возраста средствами декоративной росписи. Описаны трудности, возникающие в детей при формировании эстетической культуры, и раскрыты причины и их выявление: 1) отсутствие целостной методики формирования в детей старшего дошкільного возраста эстетической культуры средствами декоративной росписи; 2) недооценка педагогами роли и действенности декоративной росписи как важного средства формирования эстетической культуры.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, эстетическая культура, декоративное рисование, декоративная деятельность, методика диагностирования, критерии и показатели, уровни сформованности у детей дошкільного возраста эстетической культуры средствами декоративной росписи.

The article is devoted to the procedure of conducting the statement experiment aimed at detection of the levels of aesthetic culture formation in preschool children by means of decorative painting.

Criteria and indicators were presented for identifying the levels of aesthetic culture of preschool children by means of decorative painting: visual-emotional (perception in reflection of the mode of life, culture of people, animals embodied in the elements of decorative painting which represent the expression of interest in works of the decorative art; emotional readiness for perception of works with the elements of decorative painting; activity of emotional expressions and feelings during visual contact with the works of decorative and applied art, children's utterances connected with the image of expressive means) informational and cognitive (cognitive activity of the child in the process of a «dialogue» with the works of decorative and applied art, the presence of knowledge about the culture, aesthetic culture and decorative and applied art as a part of the culture; the presence of knowledge about decorative painting, expressive means that are used by masters of decorative and applied art in the process of its creation, knowledge of art materials required for creation of decorative painting; understanding and use of terms related to the works of decorative art); appraisal and aesthetic (psychological readiness of children for aesthetic evaluation of arts and crafts as a means of aesthetic culture to speak correctly about works of decorative art); artistic and creative (willingness and desire of children for creative expression of acquired knowledge, skills and abilities in the process of the own

artistic and creative activities for the enrichment of the national culture (particularly in the arts and crafts), the ability to self-expressive activity; the ability to use expressive figurative means typical for decorative painting.

Series of diagnostic tasks for detection of the levels of aesthetic culture of preschool children by means of decorative painting were presented. Described the difficulties which appear in children during the formation of aesthetic culture and reveal the reasons of its detection: 1) the lack of an integrated method of forming in senior preschool children of aesthetic culture by means of decorative painting; 2) teachers' underestimation of the role and effectiveness of decorative painting as an important means of formation of aesthetic culture.

Key words: *aesthetic education, aesthetic culture, decorative painting, decorative activity, methods of diagnosis, criteria and indicators, levels of formation in preschool children of aesthetic culture by means of decorative painting.*

Постановка проблеми. Дошкільний вік – найважливіший етап розвитку та виховання особистості. Це період залучення дитини до пізнання навколишнього світу, час її початкової соціалізації. У цьому віці в дітей активізується мислення, розвивається пізнавальний інтерес і допитливість. Метою навчально-виховного процесу дошкільного навчального закладу є всебічний розвиток і формування особистості дитини (Н. Котелянець, Т. Поніманська, С. Русова, Г. Сухорукова, О. Терещенко, Є. Фльоріна, С. Чередніченко).

Естетичне виховання в дошкільній педагогічній науці визначається, як один із засобів усебічного розвитку особистості дитини, як початковий етап розвитку внутрішнього світу дитини, його духовності, формування загальнолюдських цінностей. Використання в естетичному вихованні дошкільників різних видів мистецтва, зокрема декоративного розпису, дає можливість для особистісного естетичного розвитку, активізує творчий процес, поглиблює емоції, розвиває естетичні почуття, інтелект дитини. Тому на сучасному етапі розвитку дошкільної науки актуалізується питання формування в дітей старшого дошкільного віку естетичної культури засобами декоративного розпису, про що зауважують відомі вчені (Н. Гончаренко М. Князева, Т. Поніманська та ін.).

Формування естетичної культури в дітей старшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти обумовлене законом України «Про дошкільну освіту», Базовим компонентом дошкільної освіти (2012), соціальними потребами, запитами та вимогами до сучасної побудови системи суспільного дошкільного виховання, що ґрунтується на основі як світової культури, так і досягненнях національної. Сформована естетична культура дозволяє дитині успішно сприймати естетику соціального простору, бачити та розуміти спадкоємність у культурних та естетичних традиціях, витоки сучасного декоративно-прикладного мистецтва. У зв'язку із цим зростає роль декоративної діяльності у всебічному вихованні й розвитку дітей дошкільного віку загалом, зокрема у формуванні естетичної культури дошкільників через ознайомлення їх із різними видами декоративного розпису.

Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з декоративно-прикладним мистецтвом дозволяє вирішувати одне з головних завдань сучасного дошкільного виховання – формування ціннісного ставлення до мистецтва як важливої національної і світової культури.

Аналіз попередніх досліджень. Різноманітні аспекти особливостей сприймання дітьми творів мистецтва та їх впливу на всебічний розвиток і формування особистості дитини вивчали психологи (Б. Ананьєв, Л. Божович, Л. Виготський, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн, Б. Теплов, П. Якобсон та ін.), педагоги (Є. Васильєва, Н. Ветлугіна, Є. Ковальська, Т. Козакова, В. Котляр, Т. Морозова, Г. Підкурманна, Н. Сакуліна, Є. Торшилова, Є. Фльоріна, Н. Халезова та ін.). Ученими було встановлено, що шляхом удосконалення сприймання та оцінювання мистецьких творів, явищ природи та суспільного життя можна ефективно здійснювати естетичний розвиток кожної особистості та формувати естетичну культуру дошкільників засобами декоративного розпису. Під естетичною культурою, услід за В. Галузинським, М. Євтухом, Б. Мейлахом, розуміємо здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві та дійсності, прагнення й уміння будувати власне життя за законами краси.

Мета написання статті полягає у висвітленні процедури проведення констатувального експерименту, спрямованого на виявлення рівнів сформованості естетичної культури дітей старшого дошкільного віку засобами декоративного розпису.

Виклад основного матеріалу. Для реалізації мети констатувального експерименту було розв'язано такі завдання: 1. Визначено критерії та показники рівнів сформованості естетичної культури дітей старшого дошкільного віку у процесі сприймання декоративного розпису, а також рівні сформованості умінь створювати малюнки, оформлені декоративним розписом. 2. Розроблено серію завдань для виявлення рівнів сформованості естетичної культури дітей старшого дошкільного віку, а також умінь створювати малюнки з декоративним розписом. 3. Виявлено труднощі, що виникають у дітей у процесі декоративного малювання та встановлено причини їх виникнення.

Для виявлення рівнів сформованості в дітей старшого дошкільного віку естетичної культури засобами декоративного розпису було встановлено такі критерії та показники:

1. *Візуально-емоційний* (сприйняття відображення побуту, культури людей, тварин в елементах декоративного розпису, прояв інтересу до творів декоративно-прикладного мистецтва; емоційна готовність до сприймання творів з елементами декоративного розпису; активність емоційних проявів і почуттів у процесі візуального контакту з творами декоративно-прикладного мистецтва, висловлювання дітей щодо зображення виразних засобів).

2. *Інформаційно-пізнавальний* (пізнавальна активність дитини у процесі «спілкування» з творами декоративно-прикладного мистецтва; наявність знань про культуру, естетичну культуру та декоративно-прикладне мистецтво як частину культури; наявність знань про декоративний розпис, засоби виразності, що використовуються майстрами декоративно-прикладного мистецтва у процесі його створення, знання про художні матеріали, які потрібні для створення декоративного розпису; розуміння та використання термінів, пов'язаних із творами декоративно-прикладного мистецтва).

3. *Оцінювально-естетичний* (психологічна готовність дітей до естетичної оцінки творів декоративно-прикладного мистецтва як засобів естетичної культури, уміння висловлюватися щодо творів декоративно-прикладного мистецтва).

4. *Художньо-творчий* (готовність та бажання дітей до творчого вияву набутих знань, умінь і здібностей у процесі власної художньо-творчої діяльності задля збагачення національної культури, зокрема в декоративно-прикладного мистецтва; здатність до самостійної образотворчої діяльності; уміння користуватися виразально-зображувальними засобами, характерними для декоративного розпису).

Методика виявлення рівнів сформованості у дітей старшого дошкільного віку засобами декоративного розпису передбачала виконання дітьми декількох серій завдань:

I серія завдань була спрямована на виявлення наявності в дітей інтересу до творів декоративно-прикладного мистецтва, а також знань про декоративний розпис і декоративне малювання. Дітям було запропоновано заздалегідь підготовлені твори та предмети декоративно-прикладного мистецтва з візерунками. Для того щоб виявити наявність у дітей інтересу до творів декоративно-прикладного мистецтва, зразки робіт були розміщені в груповій кімнаті за відсутності дітей. Створені зразки були подані за ступенем ускладненості композиції, технічних прийомів, кольорового поєднання.

II серія завдань була спрямована на виявлення у дітей знань про декоративно-прикладне мистецтво, його виразально-зображувальні засоби (колір, композиція, ритм, симетрія, форма), що використовуються художниками, про художні матеріали, які потрібні для створення творів декоративно-прикладного мистецтва; розуміння та використання термінів, пов'язаних з декоративно-прикладним мистецтвом; готовність дитини до пізнавально-дослідницької діяльності у процесі сприймання творів декоративно-прикладного мистецтва.

У процесі бесіди з дітьми за творами декоративного розпису цікавилися: «Що таке мистецтво?», «Що таке декоративно-прикладне мистецтво?», «А як ви думаєте, які предмети відносяться до творів декоративно-прикладного мистецтва?», «Яких майстрів декоративно-

прикладного мистецтва ти знаєш?», «Які фарби і якого кольору використовують майстри під час створення творів із декоративним розписом?»).

III серія завдань була спрямована на виявлення в дітей *здатності до оцінно-естетичних суджень* творів декоративно-прикладного мистецтва. Дітям було запропоновано до розгляду елементи розпису (косівський, опішнянський, петриківський, та М. Буряк і М. Примаченко). У процесі споглядання дітьми творів з елементами декоративного розпису проводилася бесіда. Запитували дошкільників: «Чому ти вибрав(ла) саме цей зразок?», «Чим він тобі сподобався?», «Які відчуття викликає в тебе цей елемент розпису?», «Чим сподобався тобі цей розпис?», «Яку б ти дав(ла) назву цьому твору декоративного мистецтва? Чому?», «Як ти думаєш, коли майстер малював цей розпис, який у нього був настрій?»).

IV серія завдань передбачала визначення *готовності та бажання дітей до творчого вияву набутих знань, умінь і здібностей у процесі власної художньо-творчої діяльності*, зокрема в декоративному малюванні; самостійне малювання дітьми орнаментальних візерунків власним задумом, самостійний добір художньо-виразних засобів. Використання прийомів декоративного малювання.

Аналіз виконання дітьми завдань за критеріями. Візуально-емоційний критерій. Унаслідок спостереження за дітьми було встановлено, що переважна більшість дошкільників проявляє інтерес до творів декоративного мистецтва, зокрема декоративного розпису. Так, 75% обстежуваних дітей виявили яскраву емоційну реакцію на запропоновані роботи. Діти легко впізнавали в розписах образи людей, тварин.

Зовнішній прояв емоцій був яскравіше виражений у вигуках дітей, жестах, міміці, інтонації голосу про інтерес до оздобленого предмета побуту. Більшість дітей намагалася потримати, доторкнутися до творів мистецтва, їм було цікаво, із чого вони зроблені, як оформлені.

Найбільш часто вживаними висловлюваннями дітей за творами декоративно-прикладного мистецтва були такі: «Яка красива тарілочка!», «А це ви намалювали?», «Ой, який гарний глечик!».

За часом розгляду виявили значні відмінності: від однієї до п'яти хвилин. Таким чином, незважаючи на деякі відмінності, можна зробити висновок про наявність у дітей цікавості до творів декоративно-прикладного мистецтва, що проявляється у вербальних і невербальних реакціях на твори мистецтва. Тільки 4% дошкільників могли сказати, що вони дивляться на твір декоративно-прикладного мистецтва. Проте ніхто з них не зміг пояснити, що таке розпис.

Ніхто з дітей не зміг пояснити, як художник, майстер створює декоративний розпис.

Інформаційно-пізнавальний критерій. Спостерігаючи за «спілкуванням» дітей із творами декоративного розпису, було встановлено,

що переважна їх більшість активна; вони із цікавістю розглядали твори, проводили пальчиками по лініях візерунків, по складових орнамента, обстежували предмети. 15% дітей зуміли виділити головне в розписі, але пояснити це не зуміли.

Близько 55% дітей показали позитивну емоційну реакцію на колір, найбільш це спостерігалось під час виконання завдання на вибір твору декоративно-прикладного мистецтва, який сподобався найбільше. Після вибору, частіше за все діти пояснювали це такими висловлюваннями: «Я вибрав(ла) цей малюнок тому, що він мені більше подобається, ніж інші» (Надя Н.), «Тут усе таке різнокольорове!» (Назар З.).

Можна відмітити, що діти віддавали перевагу малюнкам із більшою кольоровою гамою. Вони сприймали форми на малюнку, але не могли пояснити, чому майстер зобразив елементи розпису різних розмірів і різної форми. Найпростішою та найдоступнішою формою для дітей була смужка, яку їм було легко заповнити візерунком, чергуючи рослинні елементи (ягоди, листя, квіти). Найлегше дітям удавалося розташувати візерунок у квадраті, після того, як вони засвоїли композицію візерунка. Більшість дошкільників розуміли, як просто можна заповнити простір шестикутника. Дітям легше було створити форму розет, ніж круглу, тому що розет має чіткі орієнтири – зубці, кути, до яких дошкільникам неважко «прив'язати» візерунок. Останньою формою, на якій навчали дітей старшої групи розташовувати візерунок, було коло. Жодна дитина не змогла зобразити коло.

Оцінювально-естетичний критерій. Спілкуючись з дітьми щодо творів декоративного мистецтва з елементами декоративного розпису, було помічено, що вони не готові до естетичної оцінки таких видів творів. У переважної більшості дітей не розвинені уміння зосереджуватися на елементах декоративного розпису, зберігати їх у пам'яті. Вербалізація оцінок та особистісне ставлення до твору декоративно-прикладного мистецтва обмежувалася стандартними відповідями типу: «подобається», «не подобається».

Художньо-творчий критерій. Спостерігаючи за процесом самостійного малювання дітей та аналізуючи їхні малюнки, було встановлено, що в дошкільників є бажання до самостійної образотворчої діяльності, але в них виникали труднощі, як технічного плану (неволодіння технікою зображення розпису, його елементів (найчастіше в малюнках дітей переважали лінії, мазок, кільця, крапка, хвилясті дуги. У власних малюнках дошкільники неправильно передавали форми, пропорції; композиція була не продуманою, випадковою, кольорова гама порушеною), так і асоціативно-мисленнєвого (дітям важко самостійно придумати візерунок, яким би вони прикрасили запропонований шаблон малюнка (тарілка, глечик, куманець та ін.). Вони вагалися у виборі

елементів оздоблення. Без попередньої настанови вихователя переважна більшість дітей не могла розпочати малювання.

На підставі аналізу результатів констатувального експерименту було визначено *рівні сформованості* у дітей старшого дошкільного віку естетичної культури в процесі декоративного малювання (*високий, середній, низький*) та охарактеризовано їх.

Високий рівень. Дошкільники проявляють інтерес до творів декоративно-прикладного мистецтва, активно проявляють емоції, висловлюються щодо краси мистецького твору. Впізнають у запропонованих творах і розписах образи тварин, людей, рослин, інсценування побутових ситуацій. Діти активно «спілкуються» з творами декоративно-прикладного мистецтва (розглядають, обстежують як візуально, так і тактильно). Вони володіють елементарними знаннями про декоративний розпис, його засоби виразності, розрізняють та вміють характеризувати його види. Дошкільники здатні до оціночно-естетичних суджень. Висловлюються щодо краси творів декоративно-прикладного мистецтва. У дітей проявляється готовність та бажання до творчого вияву набутих знань, умінь і здібностей у процесі власної художньо-творчої діяльності; здатні до самостійної образотворчої діяльності.

Середній рівень. Діти виокремлюють твори декоративно-прикладного мистецтва серед інших творів мистецтва, розрізняють тільки деякі види декоративно-прикладного мистецтва, але не можуть охарактеризувати засоби його художньої виразності; визначають зміст і настрій творів лише за допомогою вихователя; здатні до розуміння почуттів твору; під час самостійного малювання неточно передають форми, зміст творів декоративно-прикладного мистецтва; композиційно малюнки недосконалі, але кольорова гама передана правильно.

Низький рівень. Діти проявляють інтерес до творів декоративно-прикладного мистецтва, намагаються обстежити, доторкнутися та виробити вміння розрізнити їх серед інших видів образотворчого мистецтва; проте не володіють елементарними знаннями про декоративний розпис, його засоби виразності, розрізняють та вміють характеризувати його види; без допомоги вихователя вони не можуть розрізнити види декоративно-прикладного мистецтва; вербалізація оцінки та ставлення до твору декоративно-прикладного мистецтва обмежується стандартними відповідями типу «подобається» чи «не подобається»; у дітей не проявляється готовність та бажання до творчого вияву набутих знань, умінь і здібностей у процесі власної художньо-творчої діяльності; у власних малюнках неправильно передають форми, пропорції; композиція не продумана, випадкова, кольорова гама порушена. Відсутнє художнє узагальнення.

Висновки. Констатувальний експеримент дозволив виявити особливості умінь дітей старшого дошкільного віку створювати малюнки з

декоративним розписом, які яскраво проявляються до здійснення навчально-формувальної роботи. З'ясовано, що без спеціально організованого навчання в дошкільників наявний пізнавальний інтерес до декоративного розпису, проте він ще нестійкий та слабо виражений.

Труднощі, що виникають у дітей старшого дошкільного віку під час декоративної діяльності обумовлені, на нашу думку такими *причинами*: по-перше, у науці відсутня цілісна методика формування в дітей старшого дошкільного віку естетичної культури засобами декоративного розпису; по-друге, до цього часу вихователі недооцінюють роль і дієвість декоративного розпису як важливого засобу формування естетичної культури дітей старшого дошкільного віку.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в розробці експериментальної методики формування у дітей старшого дошкільного віку естетичної культури засобами декоративного розпису.

ЛІТЕРАТУРА

- Базовий компонент дошкільної освіти, 2012* – Базовий компонент дошкільної освіти (Нова редакція). – Київ, 2012.
- Гончаренко, 1990* – Гончаренко Н. В. Художественное в эстетике и в искусстве / Н. В. Гончаренко. – К.: Просвещение, 1990. – 249 с.
- Котелянець, 2010* – Котелянець Н. В. Значення народного мистецтва для виховання та розвитку дітей дошкільного віку / Н. В. Котелянець. – Трудова підготовка в закладах освіти. – 2010. – № 5. – С. 16-18.
- Котляр, 2006* – Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: навч. посіб. / В. П. Котляр. – К.: Кондор, 2006. – 200 с.
- Скиданова, 1981* – Скиданова Л. Я. Декоративное рисование и аппликация в детском саду / Л. Я. Скиданова, Л. И. Сирченко. – К.: Радянська школа, 1981. – 64 с.
- Сухорукова, 2010* – Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному закладі / Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур; за заг. ред. Г. В. Сухорукової. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.
- Флерина, 1961* – Флерина Е. А. Эстетическое воспитание дошкольника / Е. А. Флерина; под ред. В. Н. Шацкой. – М., 1961. – 334 с.

REFERENCES

- Bazovyyj komponent doshkilnoyi osvity, 2012* – Bazovyyj komponent doshkilnoyi osvity (Nova redakciya). – Kyiv, 2012.
- Goncharenko, 1990* – Goncharenko N. V. Xudozhestvennoe v estetyke y v yskusstve / N. V. Goncharenko. – K.: Prosveshhenye, 1990. – 249 s.
- Kotelyanecz, 2010* – Kotelyanecz N. V. Znachennya narodnogo mystecztva dlya vyxovannya ta rozvytku ditej doshkilnogo viku / N. V. Kotelyanecz – Trudova pidgotovka v zakladax osvity. 2010 – # 5. – S. 16-18.
- Kotlyar, 2006* – Kotlyar V. P. Osnovy obrazotvorchoho mystecztva i metodyka xudozhnogo vyxovannya ditej. Navch. posib. / V. P. Kotlyar. – K.: Kondor, 2006. – 200 s.
- Skydanova, 1981* – Skydanova L. Ya. Dekoratyvnoe rysovanie y applykacya v detskom sadu / L. Ya. Skydanova, L. Y. Syrchenko. – K.: Radyanska shkola, 1981. – 64 s.
- Suxorukova, 2010* – Suxorukova G. V., 2010. Obrazotvorche mystecztvo z metodykoyu vykladannya v doshkilnomu zakladi / G. V. Suxorukova, O. O. Dronova, N. M. Golota, L. A. Yanczur; za zag. red. G. V. Suxorukovoyi. – K.: Vydavnychij Dim «Slovo», 2010. – 376 s.
- Fleryna, 1961* – Fleryna E. A. Estetycheskoe vospytanye doshkolnyka. / E. A. Fleryna; Pod red. V. N. Shaczkoj – M., 1961. – 334 s.

Надійшла до друку 11.03.2015 року